

افزایش ۶ درصدی تولید ماهی تیلاپیا در جهان



بر اساس آمار سازمان خوار و بار جهانی (FAO) در سال ۲۰۱۵ میزان تولید تیلاپیا در جهان حدود ۵ میلیون تن بوده که نسبت به سال ۲۰۱۴ حدود ۶٪ رشد داشته است و در دهه گذشته پرورش این گونه با رشدی سالانه حدود ۱۲-۶ درصد همراه بوده است.

قیمت هر کیلو فیله تولیدی تیلاپیا معادل ۳٫۷ دلار در سال ۲۰۰۸ به ۴٫۴ دلار در سال ۲۰۱۴ افزایش یافته است، این آمار نشان می دهد علی رغم افزایش تولید، تقاضا همچنان در بازار رو به افزایش است که توانسته قیمت را در سطح بالا حفظ نماید.



با توجه به وجود بازار پسندی مناسب ، و دیگر خصوصیات زیستی گونه تیلایپای نیل از جمله رشد مناسب، مقاومت در مقابل بیماری ها ، تطابق پذیری این گونه به انواع سیستمهای پرورش، نیاز اکسیژنی و آبی کم نسبت به گونه های دیگر، تحمل درجه شوری و درجه حرارت بالا، تراکم پذیری بالا، پذیرش غذای دستی ، ضریب تبدیل غذای پایین، تخم ریزی در طول سال، کوتاه بودن دوره تخم ریزی و تخمریزی متناوب و

نرخ رشد بالا سبب شده تا پرورش این گونه از مکان اصلی خود (آفریقا) به بیش از ۱۳۵ کشور جهان گسترش یافته و به عنوان دومین گونه پرورشی بعد از کپور در جهان در آید.

طبق پیش بینی های سازمان خواروبار کشاورزی (FAO) با توجه به رشد روز افزون تولید این گونه در سالهای اخیر به جایگاه اول تولید در سالهای آتی خواهد رسید. آنچه سبب شده این گونه به این جایگاه تولید برسد علاوه بر ویژگی های زیستی، اقتصادی بودن و قدمت ۵۰۰۰ ساله پرورش این گونه را می توان نام برد. کشور ما نیز از این امر مستثنی نیست و موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور را بر آن داشته تا با هماهنگی با سازمانهای ذیربط نسبت به واردات این گونه اقدام و پس از بررسیهای علمی پژوهشی لازم این گونه را به عنوان گونه جدید پرورشی به بخش اجرا معرفی نماید.

یکی از تولیدکنندگان تیلپیا در کشور در این رابطه می گوید: برنامه های ملی تولید غذا و اشتغال از سیاست های کلان کشور بوده و ایجاد اشتغال یکی از مأموریت های اصلی و ضروری ذیربخشهای تولیدی مربوطه در کشور از جمله وزارت جهاد کشاورزی منطبق بر معیارهای علمی با استفاده از روشهای نوین است.

او در ادامه می گوید: راهبرد برنامه تولید تیلپیا که منطبق بر استانداردهای بین المللی، فناوری های نوین و با توجه به اقتصاد قابل توجه این صنعت شیلاتی در جهان و امکان تولید پروتئین با روش های روز طراحی و ارائه شده است، بنابر گزارشات سازمان خواروبار جهانی فائو، پرورش تیلپیا در جهان گسترده ترین آبرزی پروری با میلیاردها دلار گردش اقتصادی است. جمهوری اسلامی ایران علی رغم استعداد تولید ملی بر اساس تحقیقات و گزارش سازمان خواروبار جهانی یکی از بزرگترین وارد کننده های این محصول با رشد واردات سالیانه بیش از ۱۷۱٪ میباشد. در گزارش فائو، ۲۰۱۴ آمده است: ایران بازار خوبی برای فیله تیلپیا چینی است. ایران پتانسیل مناسب تولید تیلپیا را دارد اما در این کشور تولید نمی شود در مقابل بخش عمده ای از امکانات و نیروی انسانی تحصیل کرده در حوزه کشاورزی و شیلات از اشتغال شایسته ای برخوردار نیستند.

یک کارشناس حوزه شیلات در خصوص بحث مهاجم بودن ماهی تیلپیا می گوید: تیلپیا، اگرچه ممکن است در لیست IUCN به عنوان گونه مهاجم آورده شده باشد اما مهاجم بودن یک گونه به شرایط مختلفی بستگی دارد و الزاماً یک گونه در هر شرایطی مهاجم بحساب نمی آید کما

اینکه در برخی مناطق مانند منطقه وسیع آبهای داخلی و استان های مرکزی شرایطی برای تهاجم وجود نخواهد داشت زیرا در اغلب این مناطق گونه های آبزیان بومی نبوده و امکان توسعه و تکثیر و توزیع در سطح اکوسیستم وجود ندارد.

او در ادامه می گوید: ثبت یک گونه در پایگاه تخصصی گونه های مهاجم (IUCN) براساس تعاریف موجود در پایگاه مذکور براساس جابجایی توسط انسان و پیوند خوردن به منطقه جدید انجام شده است و با این تئوری هر موجود زنده ای در هر مکانی که از ابتدای خلقت بوجود آمده باید در همان مکان بماند و هرگونه جابجایی باعث برهم خوردن تعادل زیست محیطی قلمداد می گردد. درحالیکه گونه های مفید و پرتولید و دارای اختصاصات منحصر بفرد در همه جای دنیا مورد کاربرد و پذیرش هستند و گونه های مثرثمر خواه خواه ناخواه توسط افراد مبادله می شوند و قطعا در این زمینه وجود قوانین و مقررات و تعاریف جدید برای ایجاد ساختار مناسب زمینه سازی یک فعالیت نو بسیار مفیدتر خواهد بود. عدم راهبرد صحیح درمورد پرورش تیلاپیا، در کشور می تواند مشکلاتی را از جمله ورود غیر رسمی و پرورش غیر قابل کنترل در کشور را به دنبال داشته باشد که عواقب نامطلوب آن اجتناب ناپذیر خواهد بود.

بر اساس این گزارش با تأملی در لیست گونه های مهاجم (IUCN) می توان اسامی گونه های بسیار آشنا در زمینه های مختلف را در همین لیست مشاهد نمود. در لیست بدترین ۱۰۰ گونه مهاجم جهان تیلاپیای گونه موزامبیک آمده و نامی از تیلاپیا نیل وجود ندارد. در لیست بدترین ۱۰۰ گونه IUCN بعنوان مثال در حوزه آبی پروری مهمترین گونه های پرورشی ایران و جهان شامل گونه های گرم آبی از قبیل : کپور معمولی، فیتوفاگ، کپور علفخوار، سرگنده و... که اتفاقا تمامی این گونه ها نیز به ایران وارد شده اند و غیربومی هستند.

در ماهیان سردآبی نیز قزل آلای رنگین از گونه های وارداتی و غیربومی ایران است که اتفاقا کل تولید ماهیان سردآبی در کشور متعلق به قزل آلای رنگین کمان است. درحالیکه تمامی این گونه ها در لیست مذکور قرار دارند. در سایر حوزه ها نیز گونه هایی همانند گاو، گوسفند، مرغ، اسب، حتی الاغ نیز مشاهده می گردد و از آنها نیز بعنوان گونه مهاجم نام برده شده است. بنابر این به نظر می رسد که استفاده از این لیست در تصمیم گیری های معرفی گونه ها و توسعه تولید منطبق با واقعیت های زندگی بشر و نیازهای طبیعی ازجمله تأمین غذا نباشد. در فهرست (IUCN) همانگونه که پیشتر

عنوان گردید (کیور ماهیان ، قزل آلا، سالمون، گاو، گوسفند، مرغ،...) که نقش اساسی آنها در تولید، اشتغال و تغذیه در کشور ما و جهان برکسی پوشیده نیست قرار دارند، بنا بر این به نظر نمی رسد برنامه ریزی تولید و تأمین پروتئین مورد نیاز جامعه بشری براساس لیست مذکور منطقی و عملی باشد.

با نگاهی به تولید جهانی براساس گونه ها می توان دریافت که عمده گونه پرورشی همین گونه های غیر بومی باشند. لذا به منظور بهره برداری از این گونه ها مبتنی بر علم و تکنولوژی های روزآمد و استانداردهای جهانی وبا رعایت مسایل زیست محیطی کشور ما نیز می تواند از این امکان بهره برده به تولید کشور افزوده و بهره وری تولید را نیز افزایش دهد.

امروزه در کشور تولید ماهیان گرم آبی در هر هکتار ۳-۵ تن می باشد این در حالی است که در شرایط مشابه و با مصرف آب کمتر می توان تا ۲۰ تن در هر هکتار محصول تیلپیا برداشت نمود که در شرایط کنونی این طرح نه تنها با بحث اقتصاد مقاومتی سازگار است بلکه از واردات بی رویه فیله و خروج ارز نیز جلوگیری می شود ضمن آن که منابع ملی طبیعی مانند آب و انرژی نیز بواسطه ویژگی های خاص تیلپیا در زمینه آبی پروری مورد استفاده بهینه قرار خواهند گرفت. بعلاوه باتوجه به اهمیت آب شیرین، می توان برخی از فعالیت های شیلاتی وابسته به آب شیرین را به سمت بهره برداری از آب های شور متمایل نمود.